

NORGES HØYESTERETT

Den 10. november 2011 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2011-02098-A, (sak nr. 2011/863), straffesak, anke over dom,

A (advokat Gunnar K. Hagen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Tor Henning Knudsen)

B (bistandsadvokat Harald Stabell)

STEMMEGIVNING :

- (1) Kst. dommer **Arnesen**: Saken gjelder behandlingen av oppreisningskrav der det er anket over lovanvendelsen ved avgjørelsen av straffekravet, men ikke begjært fornyet behandling av pådømt oppreisningskrav knyttet til samme post i tiltalebeslutningen.
- (2) Vest-Telemark tingrett avsa 30. juni 2010 dom i straffesak mot A der han blant annet ble dømt for overtredelse av straffeloven § 219 første ledd bokstav a, og til å betale erstatning med 50 000 kroner for ikke-økonomisk skade til sin tidligere samboer B, fornærmet ved de handlinger som ble ansett å falle inn under straffeloven § 219.
- (3) A anket til lagmannsretten over blant annet bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet for så vidt gjaldt tiltalen etter straffeloven § 219, og over oppreisningserstatningen til B. Agder lagmannsrett avsa 11. mars 2011 dom med slik domsslutning for disse delene:

”2. **A, født 25. mai 1981, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219, første ledd bokstav a. ...**

...

5. **A, født 25. mai 1981, dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse, å betale oppreisningserstatning til B med 50 000 – femtitusen – kroner.**

...”

- (4) Det er på det rene at domfellelsen av A etter straffeloven § 219 omfattet både handlinger foretatt under samboerforholdet, og handlinger foretatt etter at det var avsluttet, uten at lagmannsretten gikk nøyaktig inn på når samboerforholdet opphørte.
- (5) I dom inntatt i Rt. 2011 side 469, avsagt 31. mars 2011, kom Høyesterett til at en samboer ikke kunne likestilles med ”ektefelle” i § 219 første ledd bokstav a. Bestemmelsen ble endret ved lov 24. juni 2011 nr. 32, slik at det nå fremgår uttrykkelig at så vel nåværende som tidligere samboer er vernet av bestemmelsen. Forholdet i den foreliggende sak skriver seg fra tiden før lovendringen.
- (6) A anket til Høyesterett 15. april 2011, det vil si etter at ankefristen utløp. I støtteskrivet fra forsvarer ble anken angitt å gjelde rettsanvendelsen under domfellelsen for brudd på straffeloven § 219 første ledd bokstav a. Ankeutvalget tillot anken fremmet i beslutning 1. juni 2011. Det ble lagt til grunn at fristoversittelsen ikke kunne legges A til last.
- (7) I skranken for Høyesterett ble det utenfor anken gjort gjeldende at også lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet fra den tidligere samboeren måtte oppheves grunnet sammenhengen mellom domfellelsen for brudd på § 219 og tilkjennelsen av oppreisningserstatning, jf. skadeserstatningsloven § 3-5, jf. § 3-3.
- (8) Høyesterett viste i dom 12. september 2011 til at lagmannsretten hadde bygget på en forståelse av straffeloven § 219 første ledd bokstav a som er i strid med den rettsoppfatning Høyesterett senere har gitt uttrykk for i Rt. 2011 side 469. Påtalemyndigheten hadde anført at forholdet, slik det var beskrevet i lagmannsrettens dom, måtte kunne omsubsumeres til å gjelde straffeloven § 219 bokstav d om mishandling av husstandsmedlemmer. Høyesterett fant at lagmannsrettens domspremisser ikke ga tilstrekkelig grunnlag for å fastslå om det forelå overtredelse av straffeloven § 219 før husstandsfellesskapet opphørte. Det var derfor ikke grunnlag for å vurdere noen omsubsumering til straffeloven § 219 første ledd bokstav d, og domfellelsen for brudd på straffeloven § 219 første ledd bokstav a ble opphevet.
- (9) I dommen påpekte Høyesterett at begjæringen om fornyet behandling av oppreisningskravet var fremsatt så sent under ankeforberedelsen at verken fornærmede eller bistandsadvokaten hadde vært kjent med at spørsmålet ville bli tatt under behandling. Høyesterett kom derfor til at spørsmålet om lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet måtte utstå til senere behandling. Saken har etter dette vært behandlet i nytt rettsmøte hvor bistandsadvokaten har møtt i tillegg til forsvarer og aktor.
- (10) *Jeg er kommet til* at begjæringen om ny behandling av det sivile kravet må avvises, og at begjæringen om opphevelse av lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet ikke kan tas til følge.

- (11) Det fremgår av straffeprosessloven § 3 at rettskrav fornærmede har mot siktede behandles etter reglene i lovens kapittel 29. Etter lovendring i 2008 følger det av § 434 tredje ledd at en begjæring fra siktede om ny behandling av krav omtalt i § 3 må inngis sammen med anke eller motanke i straffesaken.
- (12) I forarbeidene til bestemmelsen er det understreket at fristen etter § 434 er ment å være preklusiv for siktede. Bakgrunnen for dette er at siktede på det tidspunkt han må ta stilling til om det skal begjæres ny behandling, vil vite hva resultatet ble i tingretten eller lagmannsretten, jf. Ot.prp. nr. 11 (2007–2008) side 100. Det er derfor ikke behov for noen senere frist for siktedes vedkommende enn den som gjelder anke over straffekravet. Samtidig skaper bestemmelsen forutberegnelighet for fornærmede, og bidrar dermed til å styrke dennes stilling.
- (13) Begjæringen om fornyet behandling må oppfylle kravene angitt i § 314 tredje ledd, jf. § 434 tredje ledd.
- (14) Som jeg har nevnt, omtaler verken anken eller støtteskrivet oppreisningserstatningen til fornærmede. Kravene i § 434 er dermed ikke tilfredsstilt, og begjæringen om ny behandling av det sivile kravet må avvises som for sent fremsatt. Bestemmelsen i straffeprosessloven § 318 første ledd bokstav a får ikke anvendelse, jf. her også andre ledd.
- (15) Forsvarer har anført at oppreisningskravet likevel kan behandles etter en analogi fra straffeprosessloven § 342 tredje ledd. Etter denne bestemmelsen kan retten tillegge en feil virkning også for deler av saken som ikke er omfattet av anken, når feilen har betydning også for disse og det er til siktedes gunst.
- (16) Allerede straffeprosesslovens system taler mot en slik analogi, jf. § 3 som bestemmer at sivile krav behandles etter reglene i kapittel 29. I tillegg tilsier hensynet til fornærmede, klare uttalelser i forarbeidene om at fristen er preklusiv, jf. Ot.prp. nr. 11 (2007–2008) side 122, så vel som den omstendighet at sivile krav er underlagt fri rådighet, at § 342 tredje ledd ikke gis anvendelse på sivile krav. I alle fall er det ikke grunnlag for en analogi slik forholdene ligger an i vårt tilfelle.
- (17) Høyesterett har i dom inntatt i Rt. 2009 side 1070 uttalt at det unntaksvis kan være så sterke prosessuelle bånd mellom straffekrav og sivile krav at en anke over straffekravet, der den fører frem, også bør få virkning for avgjørelsen av det sivile kravet. Avgjørelsen gjaldt spørsmålet om opphevelse av en ubegrunnet ankenektelsesbeslutning, for så vidt gjaldt bevisvurderingen under skyldspørsmålet, ikke bare skulle gjelde straffekravet, men også få virkning for et sivilt krav. Høyesterett fant at opphevelsen også måtte gjelde det sivile kravet. I de sentrale premissene, avsnittene 20 til 22, ble det uttalt følgende:

”Unntaksvis er imidlertid de prosessuelle bånd sterke også mellom straffekrav og sivile krav. Når anken gjelder bevisvurderingen under skyldspørsmålet, har partene uten videre krav på ny behandling også av sivile krav dersom vilkårene i straffeprosessloven § 427 til § 433 er oppfylt, jf. § 434 første ledd bokstav a. Dersom manglende begrunnelse for å nekte fremmet en anke over bevisvurderingen under skyldspørsmålet faktisk har virket inn på avgjørelsens innhold, vil det dermed kunne oppstå en meget urimelig situasjon dersom opphevelsen av beslutningen ikke også skal gjelde for den delen av beslutningen som angår det sivile kravet: Den tiltalte vil i tilfelle være avskåret fra en rettighet han ville hatt ubetinget krav på dersom saksbehandlingsreglene hadde vært fulgt i første omgang.

Den nære prosessuelle sammenhengen mellom straffekravet og det sivile krav ved anke over bevisvurderingen under skyldspørsmålet taler for at en opphevelse av ankenektelsesbeslutningen, i et tilfelle som det foreliggende, også bør omfatte avgjørelsen om det sivile kravet.

Verken loven eller forarbeidene gir nærmere veiledning om valget mellom de to løsninger. Lovgiverne har inntil nylig heller ikke hatt foranledning til å regulere nærmere spørsmålet om omfanget av opphevelsen av ankenektelsesbeslutningen i et slikt tilfelle – problemstillingen har oppstått som en følge av den nye rettsstilstanden som ble konstatert ved storkammeravgjørelsene. Jeg finner valget av løsning svært vanskelig, men har kommet til at det bør legges avgjørende vekt på de sterke prosessuelle bånd mellom straffekravet og det sivile krav. Min konklusjon er etter dette at beslutningen 29. august 2008 må oppheves i sin helhet.”

- (18) Den foreliggende sak står i en annen stilling. Dette fordi slike spesielle omstendigheter og sterke prosessuelle bånd mellom straffekravet og det sivile kravet ikke foreligger. Lagmannsretten har i vår sak funnet det bevist utover enhver rimelig tvil at tiltalte har forholdt seg som nærmere beskrevet i tiltalebeslutningens post om overtredelse av straffeloven § 219, slik at feilen ikke knytter seg til bevisbedømmelsen, men til lovanvendelsen.
- (19) Skadeserstatningsloven § 3-5 hjemler oppreisningserstatning til fornærmede ved slike handlinger som er beskrevet, jf. § 3-3. Om handlingene subsumeres under § 219 eller andre straffebud vil derfor særlig være et spørsmål om hjemmelen for oppreisning, selv om det nok også i noen tilfelle kan få betydning for erstatningens størrelse.
- (20) Det foreligger da ikke noen slik unntakssituasjon hvor det kan reises spørsmål om å sette til side hensynet til fornærmede og hennes innrettelse på at kravet var avgjort.
- (21) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. Begjæringen om ny behandling av det sivile krav avvises.
 2. Begjæringen om opphevelse av lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet tas ikke til følge.
- (22) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (23) Dommer **Endresen:** Likeså.
- (24) Dommer **Webster:** Likeså.
- (25) Dommer **Gjølstad:** Likeså.

(26) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Begjæringen om ny behandling av det sivile krav avvises.
2. Begjæringen om opphevelse av lagmannsrettens avgjørelse av oppreisningskravet tas ikke til følge.

Riktig utskrift bekreftes: